

BRYGGERIKLUBBENS

medlemsblad - 3 - 2002

Innehåll nr 3 2002

- Redaktörens spalt 2
- Ordföranden har ordet 3
- Ta en öl och lev längre 4
- En helskum tillställning 5
- En studie i blått 6
- Malmöfestivalen nekar lokala bryggare 7
- Ändringar i medlemslistan 7
- Hultsfreds Bryggeri 8
- Vadstena Bryggeri 16
- Skeninge Bryggeri 19
- Danskt öl tappas på svenska burkar 20
- Norskt öl lockar norrmän till Sverige 20

- BRYGGERIKLUBBEN -

FÖRENING FÖR SAMLARE OCH BRYGGERIINTRESSERADE

KLUBBEN BILDADES 1982 OCH BESTÅR AV PERSONER I NORDEN
MED ETT AKTIVT INTRESSE FÖR BRYGGERIINDUSTRIN

STYRELSE:

Sören Borgström (ordförande), Ingmar Strannevik (sekreterare),
Rickard Laisfeldt (kassör)
Ove Grip och Björn Sörngaard (övrige ledamöter)

Medlemsbladets redaktör: Ove Grip, tel: 026-12 82 85, E-post: ove.grip@telia.com

Bryggeriklubbens medlemsblad utkommer som regel 4 ggr/år

Manusstopp: 10/3, 10/6, 10/9 och 10/12

Föreningens postgiro: 37 74 32-0 Föreningens bankgiro: 5304-6942

Föreningens E-postadress: bryggeriklubben@yahoo.com

Adresser:

Sören Borgström, Runvägen 6, 137 55 Tungelsta
Ingmar Strannevik, Centrumvägen 10, 458 30 Färgelanda
Rickard Laisfeldt, Medlevägen 281, 931 98 Skellefteå
Ove Grip, Bäverstigen 22, 806 41 Gävle
Björn Sörngaard, Grinnekullegatan 267, 417 42 Göteborg

REDAKTÖRENS SPALT

=====

Hej!

När jag skriver denna spalt, den 19 september 2002, känns det väldigt bra. Jag vet att det stundar härliga tider för klubbens medlemmar. Stockholms Ölfestival, eller Stockholm Beer & Whisky Festival som det tydligen heter nu, startar denna dag och om knappt två veckor går Bryggeriklubbens 20-årsjubileumsfirande av stapeln i Grängesberg.

Träffen i Grängesberg blir lite speciell för mig. Det var i Grängesberg för tio år sedan som jag för första gången var med på en träff med Bryggeriklubben och det var där som jag ombads att bli redaktör för medlemsbladet. Jag ser verkligen fram mot min 21:a raka träff. Är det någon mer än Sören som slår min svit eller tangerar den?

När jag sänder ut detta blad måste jag se till att jag inte begår samma fadäs som jag gjorde

senast. Medlemsblad nr 2 - 2002 blev ju av misstag nr 2 - 2001. Jag reparerar mitt misstag genom att i detta utskick bifoga ett nytt och korrekt första blad. Ni kan själva byta ut det felaktiga bladet mot det nya.

Jag berättade i det förra medlemsbladet att jag skulle åka till Wien men att Michael Jackson inte kunde förse mig med någon information om öl och ölställen i Wien att tala om. Nu gick det mycket bra alla fall. På fyra dagar fick jag ihop 29 nya etiketter. Det bästa fyndet gjorde jag på en gata som heter Siebensterngasse. Där fann jag på nr 19 en bryggeripub som heter 7 Stern Bräu. Jag var där tidigt på morgonen innan puben öppnat när bryggmästaren höll på att förbereda dagens brygd. Jag gick in utan att ha några större förhoppningar om att det skulle finnas etiketter men till min överraskning fann jag att

fortsättning sidan 4

ndförenden har ordet!

Tungelsta den 8 september 2002.

Bästa samlarkollegor och övriga läsare.

Efter en rekordvarm sommar och likaså höst, har vi en del begivenheter framför oss.

Då avser jag naturligtvis de av oss som brukar besöka den av ölälskare årligen besökta Stockholm Beer & Whisky Festival och / eller Bryggeriklubbens höstmöte som denna gång är klubbens 20 årsjubileum och går av stapeln i Grängesberg den 29 september.

Det är således 20 år sedan Bryggeriklubben bildades av de 16 personer som träffades i Mjölby den 20 november 1982. Anledningarna till detta var bl.a. att det sedan några år fanns en liknande förening i Danmark, men ingen i Sverige. Däremot kände samlare av bryggerietiketter gemensamt till att det fanns drygt 30 samlare runtom i Sverige. Hälften av dessa hörsammade kallelsen och sedan är resten samlarhistoria.

Klubben växte sakta men säkert, samtidigt som de svenska bryggerierna minskade för varje år. Redan 1977 hade bryggeriindustrin drabbats hårt genom det s.k. mellanölsförbudet. Det innebar att vi konsumenter inte längre kunde köpa "mellanöl" i livsmedelsbutikerna, något som våra nordiska grannar fortfarande kan göra. Eftersom denna öltyp var den "stora produkten" för samtliga ölbryggerier, så blev det stora problem för de flesta företagen i branschen. Många konkurser blev det. De starka levde vidare, medans några rekonstruerades eller slogs samman. Några av de stora bryggerierna i dag, var faktiskt "på ruinens brant" men levde vidare på olika sätt. Ett av dessa var Grängesbergs bryggeri AB som sedan 1983 heter Spendrups och är värd vid vårt jubileum.

Den store marknadsledaren Pripps fortsatte således med nedläggningsrationaliseringar år 1983 i Arboga, Gällivare, Tingsryd och Torsby, 1992 i Sundsvall och 1993 i Malmö.

I Norrland nedlades bryggerier i Luleå, Umeå och Östersund.

Den yttersta orsaken till nedläggningarna var rationaliseringsvinster i kombination med effektivare ytnyttjande av produktionsutrustningen. Större bryggerier tog över de mindres produktion och detta innebar bättre lönsamhet (vid sidan av beskattningsproblematiken).

Men så hände något oväntat i mitten på 1990-talet. Man fick tillverka, importera och sälja på pubar, restauranger och systembolag, öl starkare än 5,6 volym % alc.

Det startades mängder av nya små bryggerier, varav de flesta finns kvar år 2002.

Problemen kvarstår dock, framförallt genom lågprisimport (privat sådan) hög beskattning och i viss mån överkapacitet inom svensk bryggeriindustri. Fortsättning följer

På återhörande.....

Åron

Redaktörens spalt...forts. från s. 2

bryggeripuben även tappade sitt öl på flaska. Det fanns 15 olika sorter på flaska och 15 olika etiketter. Jag fick tre omgångar etiketter av den trevlige bryggmästaren. På kvällen gick jag dit igen för att smaka på några sorters öl och för att eventuellt kunna tigga åt mig ytterligare etiketter. Jag tog en mycket välsmakande Prager Dunkles, berättade för mannen bakom disken att jag samlade på öletiketter och frågade om det fanns några etiketter som jag kunde få. Till min förvåning och besvikelse fick jag svaret att det inte fanns några etiketter på puben. Jag kunde ju inte gärna gå i svaromål med honom och säga att det visst fanns etiketter. Jag fick nöja mig med att få smaka ett antal goda öl. Det var ett mycket trevligt ställe jag var på med två

glänsande kopparpannor mitt i puben och med god öl och mat. Kommer ni till Wien någon gång bör ni besöka puben. Vill ni ha etiketter måste ni tydligen vara där tidigt på morgonen.

Wien var en mycket trevlig stad. Det var inte alls dyrt där. En halvlitersflaska öl kostade i affärerna omkring en halv euro. Jag köpte 14 olika och blötte av etiketterna på hotellrummet.

Jag besökte också Rhodos i somras men där fanns inte särskilt mycket att hämta för en etikettsamlare. Det var burkar som gällde där. På två stora snabbköp lyckades jag ändå hitta ca tio olika sorters flasköl samt ett Fix ölglas.

Det var allt för den här gången. Jag ser fram emot att träffa många av er i Grängesberg.

Ha det så bra till dess önskar

REDAKTÖREN

AFTONBLADET

ONSDAG 14 AUGUSTI 2002

Ta en öl och lev längre

Det skyddar mot stroke, demens och diabetes (Dock max två per dag!)

LONDON. Öl gör dig friskare.

Öl skyddar mot flera av de mest dödliga sjukdomarna.

Fast det går inte att klämma en sexpack om dagen. Men två flaskor går bra enligt experterna.

Professor Norman D Kaplan vid University of Texas southwestern medical center i Dallas i USA har forskat i 40 år kring orsaker och behandling av högt blodtryck.

Bättre än vin

Under det arbetet har han även studerat hur måttliga mängder alkohol påverkar hälsan.

- Öl har lika bra eller bättre effekter än vin för hälsan, säger han i Wall Street Journal.

Han refererar bland annat till två olika studier. Den första, där 70 000 sjuksköterskor undersökts, visade att de som drack måttliga mängder öl hade lägre blodtryck än de som drack vin eller sprit.

Bättre för hjärtat

En undersökning bland 128 000 personer inom sjukvårdsprogrammet Kaiser Permanente i USA visade att de som drack öl visade en tredjedel lägre risk att drabbas av kranskärslssjukdomar jämfört med de som drack vin eller sprit.

Skydd mot sjukdom

Men öl är skyddar också mot stroke, demens och diabetes.

Eric Rimm, som är biträdande professor vid Harvads medical school of public health, håller med Norman Kaplan och refererar till en studie som visade att de som drack måttliga mängder öl minskade risken att få diabetes med en tredjedel jämfört med de som inte drack alls.

Att öl är bra mot demens och hjärtsjukdomar beror på att det ökar nivåerna av "det goda kolesterolet" som skyddar mot de sjukdomarna, enligt professor Kaplan.

Öl är till och med bra mot benskörhet - eller det ökar snarare densiteten i benen.

- Men hur är inte riktigt klarlagt, säger Norman D Kaplan.

Högst två flaskor

Och så är det där med hur mycket man ska - eller får - dricka.

Hälsoexperter rekommenderar att män dricker högst två flaskor öl om dagen, kvinnor bara en.

Dricker man ett sexpack om dagen så är det direkt farligt. De hälsoeffekter som måttligt öl-drickande ger försvinner och i stället ökar riskerna för cancer, leverskador och stroke.

Och så blir man tjock.

"En av de fyra mest betydande ölmässorna i världen". Stockholm Beer & Whisky Festival hamnade i toppskiktet när öl- och whiskygurun Michael Jackson listade sina favoritölfestivaler för några år sedan.

FOTO: BJÖRN LARSSON ASI

En helskum tillställning

Stockholm Beer & Whisky Festival - eldorado för ölälskare

Idag slås portarna upp till den elfte upplagan av Stockholm Beer & Whisky Festival 2002 i Nacka strand - ett eldorado för öl- och whiskyälskare.

Sedan starten 1992 har 225 000 öl- och whiskyintresserade besökt mässan. Liksom tidigare år räknar arrangörerna med 24 000 kunskapstörstande (sic!) besökare. Många av dessa passar på att lära mer på de öl- och whisky-skolor som hålls.

-Då jag startade festivalen 1992 kraxade alla olyckskorpar om att jag aldrig skulle klara det. Men det fanns ett stort behov och en nyfikenhet att lära mer, så tillsammans med Sveriges ledande

experter klarade vi det visst, berättar Marianne Wallberg, initiativtagare och projektledare.

I år presenteras cirka 1000 olika sorters öl, whisky och cider från alla jordens hörn (se hemsidan www.stockholmbeer.se). Bland annat presenteras drycker som inte går att finna i Sverige, utan som bara gästspelar dessa två helger på Stockholm Beer & Whisky Festival.

Den första delen av festivalen pågår 19-21 september, den andra 26-28 september.

Brittiska ambassaden presenterar tillsammans med Restaurang Oliver Twist "Scotland in Sweden", vilket innebär att cirka 12 minibryggerier från Skottland

presenterar sina produkter på festivalen. Bland annat finns en öl kryddad med ljung.

-Vi svenskar ska verkligen sträcka på oss, för vi är numera världsbäst på både mat och dryck. Vårt kocklandslag röner stora framgångar i världen. Vi är oerhört kunniga på vin från alla vinproducerande länder, och nu kan vi även skryta med vår breda kunskap om både öl och whisky. I England kan man massor av engelsk öl och skotsk whisky, i USA om amerikansk öl och whisky, i Tjeckien om tjeckisk öl. Men vi i Sverige kan faktiskt allra mest om både öl och whisky från alla producerande länder, berättar Marianne Wallberg.

Öl- och whiskygurun Michael Jackson utnämnde år 2000 Stockholm Beer & Whisky Festival till en av de fyra mest betydande ölmässorna i världen tillsammans med The Great British Beer Festival i London, The Great American Beer Festival i Denver, USA samt Uur Van Het Bier i Antwerpen.

De årliga tävlingarna "Festivalens Bästa Öl", "Festivalens Bästa Whisky" och "Festivalens Bästa Cider" har sedan fem år internationell status och röner stor uppmärksamhet i både Sverige och övriga öl- och whiskyvärlden, enligt arrangörerna.

DAG ROSANDER

08-13 56 11, dag.rosander@svd.se

En studie i blått

SVD
020831

Uttrycket "ett par burkar blå" brukar förstås av både systembolagspersonal och livsmedelshandlare. Men Pripps Blå, numera ägt av danska bryggerijätten Carlsberg, är också ett stycke svensk designhistoria.

För många konsumenter har Pripps Blå blivit synonymt med sommar, sol, hav och gemenskap. Men så har också öltillverkaren satsat på att kommunicera maritima teman och starka sommar känslan med de smått klassiska reklamfilmerna med artister som Tomas Ledin ("Blå, blå vindar och vatten") Tommy Nilsson ("Dina färger var blå") och nu senast Uno Svenningsson ("Vågorna").

Gissningsvis kan också havskonceptet delvis förklaras av att "Preppen" ursprungligen och länge tillverkades i Göteborg.

Under årens lopp har Pripps Blå funnits i ett tjugotal utföranden, men receptet har aldrig ändrats.

Designen speglar den samtida och de formgivningsideal som har präglat de fem sista decennierna. Att designen är en viktig del i kampen om marknadsandelarna råder det ingen tvekan om. Enligt Carlsberg Sverige är i dag 80 procent av alla ölinköp i dagligvaruhandeln så kallade impulsköp.

Mellan 1922 och 1955 var starköl förbjudet i Sverige, men fick tillverkas på export, därav namnet. 1959 lanserades Pripps Export som var ett starköl. Etiketten var femkantig och blå och kallades ölet för Pripps Blå i folkmun.

1965 introducerades mellanölet i Sverige och fick säljas fritt i livsmedelsbutiker. Detta blev nödvändigt eftersom det från 1955 fria starkölet sålde för dåligt

och alkoholpolitikens mål att styra från sprit till öl inte uppnåddes.

Mellanölet sålde bra framförallt hos ungdomar och konsumtionen ökade. 1975 lanserades Pripps Blå som mellanöl. Sedan dess har det varit det största ölvarumärket i Sverige. Dekoren bestod av en vapensköld med ett lejon på ena sidan (symbol för styrka) och en enhörning (symbol för renhet) på den andra sidan.

Två år senare förbjöds dock mellanölet.

1990 utsågs Pripps Blå klass II till världens bästa lageröl i sin styrkeklass vid Brewing International Awards som är den öltävling med högst anseende i världen.

Pripps öl har bryggts i 174 år. Allt började 1795 då Johan Albrecht Pripp föddes i Göteborg. Samma år dog Bellman som levte under det 1700-tal då ölet, svenska folkets nationaldryck sedan tusen år, hade ersatts av brännvin.

Sedan började 1800-talet då ölet återfick sin betydelse tack vare vetenskapens och teknikens framsteg som gav oss det moderna ljusa pilsnerölet. Bryggerierna omvandlades från hantverk till industri.

1828 grundades Pripps bryggeri då Johan Albrecht startade eget vid Stampen i Göteborgs utkanten, det vill säga bredvid dagens centralstation.

I Göteborg fanns på den tiden ett tjugotal bryggerier. Pripps bryggeri expanderade snabbt då Johan Albrecht var en skicklig affärsman. Efter ett 10-tal år var han Göteborgs största bryggare och valdes till älderman i Bryggargillet.

DAG ROSANDER

08-13 56 11. dag.rosander@svd.se

ANNONS

Jag är ny medlem sedan årsskiftet 2001/2002. Mitt samlarområde är kapsyler. Jag är därför på jakt efter framför allt äldre svenska kapsyler, både öl, läsk och vatten. Tyvärr har jag inte mycket av andra bryggerigrejor att byta med. Men jag köper gärna kapsylerna till bra priser. Kontakta mej gärna.

Lars Forsberg
Traststigen 1
595 53 MJÖLBY
tel bost 0142-14805
mailadress: lars.forsberg@mbox004.swipnet.se

Tidningsurklippet har tillhandahållits av medlemmen Leif Nielsen

Malmöfestivalen nekar lokala bryggare

Joel Eriksson, 0411-64568
joel.eriksson@allehandasyd.se

YSTAD/MALMÖ

► Ölförsäljningen under den stundande Malmöfestivalen är orättvis och ger ett enda stort bryggeri monopol på försäljningen. Det menar Kent Persson på Två Bryggare i Ystad. Han brygger bland annat MFF:s supporteröl – ett efterfrågat öl som inte får säljas i de så kallade arrangemangstålten. Festivalledningen har slutit ett exklusivt sponsoravtal med Carlsberg.

På festivalen finns utöver 120 matbodar också 18 olika arrangemangstålt, olika föreningar och krögare, som sökt och fått tillstånd att sälja bland annat starköl. Men bara från Carlsberg. Festivalledningen har slutit ett sponsoravtal med enbart detta bryggeri. Kent Persson på Två Bryggare är irriterad.

En av de 18 med starkölstillstånd har speciellt efterfrågat hans supporteröl men är hänvisade till Carlsberg.

– Malmöfestivalen är ju folkets festival. Skulle inte Malmöborna få dricka MFF-ölet under festivalen? Mycket märkligt, tycker Kent Persson.

KONKURRENSVERKET

Han har varit i kontakt med konkurrensverket men det tycker enligt Kent Persson inte att ölförsäljningen på Malmöfestivalen är omfattande nog för att det ska ta tag i saken.

– Men vad är då stort nog? undrar Persson. Krögaren jag varit i kontakt med uppskattar att han kommer att omsätta 350 000 kronor i ren ölförsäljning under festivalen. Att ett storbryggeri får ensamrätt på det här sättet är inte rätt.

Festivalgeneral Cinä Wikeborg

Kent Persson på bryggeriet Två Bryggare i Ystad är irriterad på ledningen för Malmöfestivalen. Hans öl är efterfrågat på festivalen men får inte säljas.

BILD: BASS NILSSON

tycker däremot inte att de från festivalens sida gjort något fel genom att sluta ett sponsoravtal med Carlsberg. Hon ser många fördelar med att ha bara en leverantör. Både för festivalen och de 18 som får sälja starköl.

– Samordningsfördelarna är många. Vi har förhandlat fram ett bra pris på alltifrån själva ölet till

leveranser, service och kylar. Detta gynnar givetvis försäljarna.

Kent Persson på Två bryggare är besviken.

– Vi är ett litet bryggeri som försöker ta tillvara på våra möjligheter att komma fram. Nu finns det efterfrågan av våra produkter på festivalen och då stängs vi ute från försäljningen.

ALLEHANDA - TORSDAG 15 AUGUSTI 2002

ÄNDRINGAR I MEDLEMSLISTAN:

- 20. Berny Thomsner, e-mail: berny.t@telia.com
- 24. Per Berggren, Box 75, 275 22 Sjöbo, tel: 0416-139 05 (ny postadress)
- 109. Jonas Ahnfelt, e-mail: gladjeskutt@hotmail.com
- 142. Göran Jalstrand, nytt telefonnr: 070-388 90 55
- 148. Erik Schauman, Äraporten 7, Fin-02620 Esbo, Finland (ny adress från 021101)
- 161. Pekka Nurminen, Kantinvägen 4, 270 22 Köpingsbro, tel: 0411-55 15 58 (ny adress)
- 169. Martin Andersen, e-mail: martin-andersen@c2i.net
- 176. Lars Forsberg, Traststigen 1, 595 53 Mjölby, tel: 0142-148 05, e-mail: lars.forsberg@mbox004.swipnet.se (rättat postnummer)

Här kommer ytterligare ett avsnitt ur boken *Nya Centralbryggeriet 1899 - 1949*

B. HULTSFREDS BRYGGERI

av *Olov Andersson*

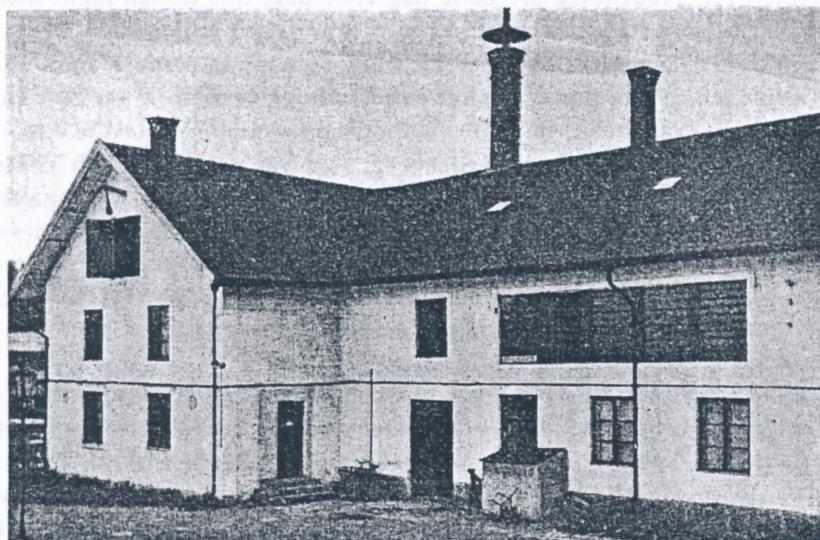
Första gången Hultsfred nämnes är år 1420, då gården Hulnsryd (senare Hulingsryd) ärves av en Ulf Gudmarsson — dock ej den heliga Birgittas man, som årsboken "Kalmar län" år 1940 uppger, ty han hade dött år 1344. Redan år 1630 mönstrades en del av Kalmar regemente på Hultsfred, och under drottning Kristinas tid var Hultsfred, som platsen nu heter, en stor gästgivaregård på sträckan Kalmar—Linköping. Från 1685 till inemot 1690-talets slut höllos regementsmöten med Calmare regemente på Hultsfreds slätt, men därefter flyttades de till Staby. Överste Carl Gustaf von Roxendorff försökte vid flera tillfällen under 1700-talets mitt erhålla tillstånd till att flytta tillbaka till Hultsfred, som var "en vacker campementsplats, där flera regementen på en gång kunde stå", men först 1796 kom denna flyttning till stånd, sedan Mariannelund en tid varit mötesplats. I Hultsfred stannade regementet till 1918, och mycket av Hultsfreds historia, framför allt de färgrika och glada episoderna, hör samman med Kalmar regemente.

Ännu vid mitten av 1880-talet hade Hultsfred blott c:a 300 invånare, men 1874 hade Nässjö—Oskarshamns järnväg färdigbyggts, och därmed hade Hultsfred blivit järnvägsstation. Sedermera ha även Växjö—Hultsfred—Västerviks och Linköping—Hultsfreds järnvägar byggts, och Hultsfred har blivit järnvägsknut. Industrien har därmed i snabbt stegrad omfattning vuxit fram i orten, som 1928 blev köping. Den har nu inemot 3.000 invånare, alltså i det närmaste en tiodubbling på 60 år.

Hela det område, å vilket den nuvarande köpingen ligger, har ursprungligen tillhört godset Hulingsryd eller Hulingeryd. Ägare därav var på 1860-talet löjtnant *Oscar Hedenberg*. År 1868 byggde denne ett bryggeri på sin mark, mitt i det nuvarande samhället, och det var ortens första industri. Hans tanke var väl att få god avsättning för varan hos regementet, och visst drucko krigarna av hans öl, men officersmännen förde i regel Nässjööl, eftersom regementsläkaren under 1800-talets sista decennier var stor aktieägare i det konkurrerande Nässjöbolaget.

Bryggeriet omfattade lägenheten ¹³⁷ Hulingsryd på ungefär 50.000 kvadratfot, avsöndrad från $\frac{7}{8}$ mantal n:o 1 Hulingsryd i Vena socken, Sevede härad (numera Aspelands). Löjtnant Hedenberg var ensam ägare under sin livstid, men efter hans död 1881 bildades Hultsfreds Bryggeriaktiebolag, som fortsatte rörelsen. Det var ett familjebolag, vari delägarna voro Axel, Emil, Ernfrid, Karl, Oskar, Otto och Emma Hedenberg. *Emil Hedenberg* var disponent och ledde bryggeriet — han hade fått sin bryggareutbildning i Erlangen. Även en av familjen Hedenberg 1899 grundad snickerifabrik, den andra industrien i ålder i Hultsfred, leddes av disponent E. Hedenberg. Denna fabrik har delvis brunnit, men i en kvarstående del därav är kontrollslakteriet inrymt.

Fastän officersmännen, som sagt, höll sig till Nässjövaran, lämnade bryggeriet vinst, och löjtnant Hedenberg ägde också järnvägshotellet, som ägde rätt att sälja öl natt och dag åt resande och andra. Bryggeriets egen försäljning var öppen "bara" från 6 på morgonen till 8 (senare 7) på kvällen, men när den var stängd, behövde den törstige blott gå till hotellet, och där serve-

Hultsfreds bryggeri

rades inte Nässjööl. Uppmuntrad av framgången beslöt löjtnant Hedenberg att kraftigt utvidga rörelsen, där förut mera hantverksmässiga metoder tillämpats, och 1879 var bryggeriet om- och tillbyggt samt i det inre moderniserat. Om anläggningen i dess nya skick läsa vi i Oskarshamns-Posten för den 21 maj 1879:

"Hultsfreds bryggeri — beläget vid stationen af samma namn, der Oscarshamns-, Wimmerby- och Westerwiksbanorna mötas — är ett nytt, stortadt etablissement — om man får sätta tro till Wimmerby Weckotidnings beskrifning härom. Tidningen skrifwer:

På en fri plan reser sig nu denna, till det yttre Hultsfreds prydligaste byggnad, inredd efter nutidens bästa metoder: allt går wid ånga, med maskinerier och wattenledning.¹ Bryggeriet, som hufwudsakligen tillverkar bajerskt öl, har nyss börjat utsända sina första leveranser, hwilka af afnämare och ölkännare afprofwats samt derwid befunnits förträffliga så wäl i smak som styrka, hwadan de lofwa gott för en framtida, stor afsättning härifrån. Bryggeriet är omsorgsfullt inredt, och allt är snyggt och propert från ofwan till nedan; ganska kolossalt är det ock: kylskeppet rymmer öfwer 5.000 kannor, jäs- och bryggkaren äro i proportion derefter, spannmåls- eller maltwindarne samt torkrummen likaså; "djupa källarhwalfwet" rymmer stora upplag såwäl is- och ölfatlager. — Det eges av Hultsfreds bryggeribolag med löjtnant O. Hedenberg som disponent, föreståndare är bryggmästaren Löwendahl."

Den sista meningen är knappast riktig; bolaget var ej bildat än, men på grund av löjtnant Hedenbergs ålder fingo nog de blivande arvingarna redan vid denna tid sköta en del av arbetet med ledningen av företaget.

Tyvär finnas räkenskapsböcker, protokoll o. dyl. ej bevarade, varför uppgifter om produktionens storlek, vinst o. s. v. ej kunna lämnas. Emellertid finnas många vittnesbörd om att bryggmästare Löwendahl, som till in på 1900-talets början ledde tillverkningen, bryggde ett utmärkt öl, och trots konkurrens från Nässjö, Oskarshamn och — senare — Vimmerby, höll sig Hultsfredsölet väl framme, särskilt under Löwendahls tid.

I april 1881 avled löjtnant O. Hedenberg, och i en korrespondens från Hultsfred, införd i Oskarshamns-Posten den 16 april, heter det:

"Ett dödsfall, nämligen löjtnanten och riddaren O. Hedenbergs, har här väckt djupt deltagande. För ungefär ett år sedan hade hr. H. en natt fått ett lindrigare slaganfall, wid hwilket tillfälle han förlorade talförmågan. Frampå sommaren återfick han till en del densamma, men förbättringen i

¹ Till år 1921 pumpades vatten genom en 300 m. lång rörledning från Hagadalskällan till bryggeriet. Nämda år blev det avslutet till samhällets vattenledning, men fortfarande pumpades ibland vatten från källan till en cistern i bryggeriet.

öfrigt uteblef. Hr. Hedenberg aftynade dag efter dag, tills döden lugnt och stilla befriade honom från 'lifwets strid'. Frid öfwer hans minne."

Löjtnant H. efterlämnade fem söner, av vilka, som redan nämnts, Emil H. övertog ledningen av bryggeriet. Enligt samstämmiga omdömen var han en ytterst fin och älskvärd man, en gentleman i alla avseenden, vänfast och trofast som få. Även brodern Axel Hedenberg, som var godsägare och jämte Emil H. "härskade" över Hultsfred, skildras som en hedersman. Personalen — på 1890-talet 4 manliga och 2 kvinnliga arbetare samt bryggmästaren — fick hjälp med borgen, direkta lån o. s. v., när sådant behövdes. Få arbetsgivare på den tiden torde ha varit så omtyckta som disponent Hedenberg. Presenter och gratifikationer förekommo emellertid knappast, om man frånser extra julöl.

Från den 23 juli 1881 till 1900-talets början såldes öl av Hultsfreds bryggeris tillverkning även i väntsalen, och förstnämnda år vet en korrespondent till Oskarshamns-Posten att berätta följande från Hultsfred:

"Widare är en storartad bierhalle invid landsvägen eller i närheten av inkörsporten till hotellet och gästgifwaregården under anläggning, där ölet kommer att serveras i warma rum om vintern och från iskällare om sommaren af wackra, "dejliga" och tillmötesgående flickor — allt för 10 öre pr halfboutelj, som jag hört uppgifwas. Att få en halfboutelj för 10 öre, är wäl ej möjligt, då man i Oscarshamn på restaurationerna får betala 20 öre halfwan — hiskliga pris! Du härwarande stackars försäljare af Oscarshamnsölet, du går wäl under då; dig ämna de göra "kål på", men håll du blott till afhemtning af samma goda wara, som hittills; så tror jag du reder dig, ty ännu har intet öl här öfwerträffadt ångbryggeriets i Oscarshamn."

Om nu kommunen nekade bifall till den — f. ö. i det lilla Hultsfred knappast behövlige — bierhallen, eller hur det kom sig — den tycks inte ha blivit av. Men ölet hade avsättning ändå. Ända till några år efter Vimmerbybryggeriets tillkomst hade Hultsfreds bryggeri nederlag i Vimmerby med avhämtning i f. d. "Maskens gård" och taxering 100—500 kronor pr år, och utkörning skedde till exempelvis Målilla, Mörlunda, Virserum och Rosenfors. Det var hästen Pelle och efter honom den gräsprängde efterträdaren Schagge, med mäsk som favoritföda, som drogo ut ölet. Till Målilla sändes det dock pr järnväg, liksom till Ankarsrum, där det serverades i väntsalen: Utkörarna hade först endast en viss mängd öl som avlöning, och det kunde nog hända, att det blev rätt litet över för dem att göra sig kontanter på, ty deras törst var ofta svår. En beväring, som var ölutkörare, fick delirium, när han ryckt in och plötsligt blev utan öl; förut hade han druckit "två—tre" (= två—tre dussin) om dagen. Det var förresten också besvär att föra de nykomna rekryterna till regementet: de skulle ner till bryggeriet i stället. När regementet hade utmarsch, var första raststället Bryggarängen, en löväng, där bryggeriets öl serverades i en kiosk. Senare blev det bättre ordning, och första raststället blev i stället Templarparken, invid nuvarande provinzialläkarbostaden. Goodtemplarna hade en numera nedbrunnen lokal där. Det varder stor glädje över en syndare, som sig omvänder! På bryggarängen fanns en sjuarmad björk, och Löwendahls efterträdare, bryggmästare Askeroth, lät bygga en 6—7 fot hög stege samt en plattform, som vilade på björkens sju grenar. Där fingo 15—20 personer plats och kunde sitta i en "lövsal" uppe i höjden. Eftersom Bryggarängen låg mitt i samhället, blev öldrickandet där så småningom en källa till förargelse och förbjöds. Direktförsäljning skedde sedan endast från hotellet, och Hultsfredsborna fingo köpa mot rekvisition. Även kring bryggeritomten förekom öldrickande i äldre tider, men nu är tomtens inhägnad och buskarna borttagna, så att ölkonsumtion inom den är utesluten. De gamla gubbarna Tysk-Svente, Pillri-Gös, Frans "von Mehlen" (= Frasse Öst), Herman From och August From däremot, de höllo sig gärna på och kring bryggeritomten, nära själva källan. Herman From kunde på morgnarna inte gå en tilja rakt, fast han fått löfte

om en halva öl för besväret. "Ni får inte vara elaka mot mig, pojkar, ni får allt ge mig den där halvan ändå", sade han. Tysk-Svente måste en gång av den kvinnliga kontoristen låsas in på bryggmästarens kontor, och när bryggmästaren kom, sade Svente: "Här har jag nu gått en hel timme som en tiger i bur". Samme Svente fick en gång se denna resoluta dam slänga undan en besvärlig bonde bakom disken. Då sade Svente: "Den där, hon drar kunder". "Hit behöver en inte dra kunder, de kommer ändå", blev svaret. Svente lomade av. Att kunderna inte behövde dras dit framgår också av en Hultsfredskorrespondens den 21 februari 1882 i Oskarshamns-Posten: "Slutligen vill jag meddela, att Hultsfreds Bryggeriaktiebolag stiger i aktning, ölet i godhet och allmänheten i belåtenhet".

I riksdagen förekommo mot 1890-talets slut livliga debatter om ölförsäljningen vid lägerplatserna. En uppvaktning, som prosten Meurling i Kristdala och pastor Risberg i Vena företogo inför chefen för lantförsvarsdepartementet, friherre Rappe, ledde till att denne lovade att indraga ölkrogen invid landsvägen nära barackerna samt om söndagarna i de övriga låta servera öl till civila endast i samband med måltid.

Kring regementet etablerade sig för längre eller kortare tid zigenare, cirkusar, tivolin o. s. v., och "gratisföreställningar" på Bryggarängen, mer eller mindre fredliga, voro inte sällsynta. Kommunalnämnden i Vena socken, dit Hultsfred då hörde, säger 1883, att "bierkrögaren" L. Landelius alltid har två rum för bierförsäljning utom under gudstjänst. Det fanns två andra bierstugor nära stationen (järnvägshotellet och gamla gästgivaregården, som brann vid sekelskiftet), och kommunalnämnden ber länsstyrelsen att stänga de två bierstugorna och ett bierförsäljningsrum hos Landelius; oordningen skulle då bli mindre. Landelius försvarade sig ampert nog, och någon stängning blev inte av. Men innan utgången var given, beklagar sig en insändare i tidningen över att man riskerar liv och lem, när man går till stationen, så att man måste ta omvägar. Det vore enligt honom skönt, om nykterismen vunne mera insteg.

År 1885 beklagar sig en insändare över att man i Hultsfreds väntsal får armbåga sig fram bland fulla drängar, som dricka öl. Man måste gå till hotellet, där källarmästare Engström visar humant bemötande och har allt bra ordnat. Flera Hultsfredsbor protesterade i de följande numren av Oskarshamns-Posten med harm mot de enligt dem våldsamt överdrivna skildringarna av "ölkrogen i väntsalen", men redaktör Severin tycktes anse, att klagomålen ej voro utan grund. Disponent Emil Hedenberg hade emellertid redan året förut utfäst sig att betala inträdesavgiften för dem av hans arbetare, på bryggeriet och annorstädes, som gingo in i goodtemplarlogen.

Den i dessa trakter mycket beryktade stortjuven "Guldor" levde i Hultsfred, gjorde kvastar, köpte brännvin i Vimmerby, sålde det med liten förtjänst i Hultsfred och gjorde då och då ett besök i bryggeriet. Bryggmästare Löwendahl brukade vid sådana tillfällen skänka honom en flaska öl och sade en gång till honom: "Om Sundberg (hans riktiga namn) tar en flaska, så vi inte se det, skall han få ett par extra". Guldor drog upp en hela ur byxficka och tog ur en annan ficka fram bryggmästarens snusdosa. "Här skall bryggmästaren få den." Båda delarna hade han tagit, medan det var gott om folk i lokalen, men inte i avsikt att behålla dem utan för att skämta med bryggmästare L.

Wimmerby-Bladet säger 1883 i en skildring från Hultsfred: "Största privata etablissemnet på platsen är bryggeriet, som eges af ett bolag. Bryggeriet, som förestås af herr Löwendahl, exporterar ganska betydliga partier bajerskt öl såväl till Wimmerby som andra platser.

Hedenbergska egendomen är ett wälskött lantbruk, som innehas av hr. G. A. Hedenberg, son till löjtnant O. Hedenberg. Stationssamhället med dess cirka 300 invånare ligger på ofri grund, men familjen H. har med verklig humanitet och tillmötesgående satt planlegan lågt."

År 1885 iordningställdes en hälsobrunn i Hultsfred vid "Gissekalle", strax intill "Slätten" på den Hedenbergska egendomen. De, som inte ville dricka familjens goda öl, kunde alltså i stället njuta av dess hälsobringande vatten — men någon större framgång blev inte anläggningen, fastän vattnet enligt ett intyg från 1888 hade "rik mineralhalt". Andra drycker än öl och lemonad serverades dock ej i väntsalen, och tappning av vattnet på flaskor synes alltså ej ha försökts. Ölet var bättre, enligt allmänhetens smak. "Tatta Laiten" säger s. å. i ett resebrev, att "i Hultsfred finnes ett nybyggt välordnat bryggeri, hwars öl röner liflig efterfrågan". — År 1888 hade i Hultsfred officerspaviljongen, hotellet, bryggeriet och pensionat Hedenberg telefon, alltså sammanlagt fyra apparater, varav tre tillhörde familjen Hedenberg — källarmästaren arrenderade ju hotellet av hr H.

År 1891 väcktes på Vena kommunalstämma motion om förbud för Hultsfreds bryggeriaktiebolag att, som dittills, om lördagseftermiddagarna köra ut öl och utminutera det nära kyrkan, vilket föranledde "mindre behagliga folksamlingar". Åtminstone borde handeln inskränkas. Representanter för bryggeriet voro närvarande vid stämman och lovade att upphöra med denna utkörning.

Till sist en stämmingsbild från Hultsfreds slätt, som den en sommarsöndag strax före sekelskiftet tedde sig. Skildringen är tagen ur Wimmerby-Tidningen den 8 september 1899:

"En afskedssöndag på Hultsfreds slätt.

Det var mången god dag, sedan Hultsfred slätt gästades af så många främlingar som i söndags. Tågen voro också öfverfulla med lustresande, och deras sammanlagda antal uppgick till flera tusen. Anledningen till denna rusning var, att det var sista söndagen 'pojka' voro 'hemma', innan 'di dråsade' i väg till 'kriet' i Skåne. På slätten rådde därför ett rörligt lif, och luften var uppfylld af pannkakeos, kärlek och lavendeldoft. Nästan hvarje krigaregrabb, både gammal och ung, hade besök af sin 'tjinona' — många med förhoppningsfulla 'krigarplantor' hängande i kjolarne — hvilka medförde, förutom ett varmt klappande hjärta, rikliga förråd af både vått och torrt. Stämningen blef därför 'hög' och omfamningarna allt tätare och ömmare ju närmare man kom afskedsstunden. Vid stationen rådde på aftonen en babylonisk förbistring. Man hojtade och svor, skrek och skrattade, grät och kysstes, handräcktes och lade hvarandra på käften, allt med en viss kläm såsom om man aldrig mera i lifvet skulle få träffas. Så satte sig tågen hvar åt sitt håll — betydligt försenade — i rörelse, de sista afskedsropen vexlades och så hade denna afskedssöndag nått sitt slut."

Sista augustisöndagen 1897 voro över 1.500 civila samlade på Hultsfred slätt.

Ryttmästare Axel Sjögréen, ägare av Mariannelunds frälsesäteri, utarrenderade den 19 april 1892 det på hans egendom belägna bryggeriet på 10 år mot 600 kronors årligt arrende till Hultsfreds Bryggeriaktiebolag, representerat av disponent Emil Hedenberg. Kontraktet förlängdes den 24 augusti 1902 och den 29 augusti 1912, vardera gången på 10 år, av Axel Hedenberg, som numera ägde Mariannelund. Under trettio år innehade alltså Hultsfreds Bryggeriaktiebolag även konkurrentföretaget i Mariannelund och var i dessa nejder föregångare i bryggeriindustriens sammanslagning.

I början på 1900-talet efterträddes bryggmästare Löwendahl av bryggmästare Askeroth, som liksom disponent Hedenberg fått sin bryggartutbildning i Tyskland, och 1902 tjänstgjorde i Hultsfred; han taxerades då till 1.200 kronor. Bryggeriets taxering s. å. var 3.750 kronor. Efter honom kom för en kort tid bryggmästare Åman och efter honom bryggmästare Samuelsson, som mot slutet av sin tjänstgöring var nästan blind. Strax efter bryggmästare Löwendahls avgång anställdes verkmästare Per Lund från Filipstad, som igångsatte läskedryckstillverkning, vilken ej förut bedrivits i Hultsfred. Maskinerna för ölbrygden voro in på 1900-talet ej längre på

höjden av modernitet, men nya anskaffades undan för undan. Kylmaskiner funnos dock ej. Is togs ur Hulingen, den stora sjön vid Hultsfred, och ett tiotal skjutsar brukade vara sysselsatta med transporten. Vid isningen fingo arbetarna extra öl, men annars måste de be bryggmästaren, var gång de ville ha en flaska. Kornet köptes först från Östergötland, sedan från Öland och Skåne, och humle togs från Bayern.

Som ovan antytts, var den maskinella utrustningen vid Hultsfreds bryggeri fram på vårt sekel icke längre helt tidsenlig, och detsamma gällde om bryggeriet i Mariannelund. Konkurrenten från närliggande, stora och fullt moderna bryggerier blev besvärande. Ägarna till Hultsfreds Bryggeriaktiebolag beslöt alltså att likvidera och inställa driften. När det sista tioårsarrendet av Mariannelunds bryggeri utlöpte år 1922, förnyades det ej, och Hultsfreds Bryggeriaktiebolag trädde den 4 december 1922 i likvidation. Den 30 september 1924 inköptes dess lägenhet på c:a 50.000 kvadratfot för 35.000 kronor av Aktiebolaget Nya Centralbryggeriet i Linköping. Lagfart erhöles den 12 mars 1925. Därefter har i bryggeriet endast försvarsbrygd ägt rum. Nu äro de delar av etablissementet, som ej behövdes för försvarsbrygden och för Nya Centralbryggeriets nederlag och kontor, uthyrda till bl. a. civilt försvar, en bilreparationsverkstad, en möbelfirma för upplag samt till Svenska Petroleumaktiebolaget, som i sin tur uthyr lokal för brandstationens bil. En del garage äro också uthyrda. Det nuvarande kontoret var förr lagerrum, och försäljningslokalen var i den villa framför bryggeriet, där nu Bröderna Lindvalls möbelaffär är inrymd.

Redan den 8 december 1920 kunde den dåvarande verkställande direktören i Aktiebolaget Nya Centralbryggeriet, Per Olsson, vid styrelsesammanträde meddela, att bryggmästare Miedl i Vimmerby å koncernens vägnar fört förhandlingar om förvärf av aktiemajoriteten i Hultsfreds Bryggeriaktiebolag och att enighet uppnåtts om förvärf av 552 aktier till ett pris av c:a 206 kronor pr styck med årets kupong. Styrelsen beslöt enhälligt att ge ordföranden, godsägare Enéll, verkställande direktören Per Olsson samt bryggmästare Miedl i uppdrag att verkställa köpet i fråga samt att representera Aktiebolaget Nya Centralbryggeriet vid den stundande bolagsstämma i Hultsfreds Bryggeriaktiebolag. Den 29 januari 1921 fick verkställande direktören i uppdrag att inköpa de återstående aktierna i Hultsfreds företaget till skäligt pris. I själva verket drevs bryggeriet i Hultsfred från denna tidpunkt i CB:s regi.

Aktiebolaget Nya Centralbryggeriet hade år 1904 upprättat sitt första nederlag just i Hultsfred, och till föreståndare för detta hade utsetts herr *Ernst Ström*, som alltså sedan detta år var anställd hos CB. Samtidigt som han försälde bolagets maldrycker, drev han för egen räkning ett mineralvattens- och läskedrycksbryggeri i Hultsfred. Bl. a. emedan bryggmästare Samuelssons hälsa och syn så försvagats, att han från ingången av 1923 var urståndsatt att sköta sin befattning, beslöt styrelsen i Aktiebolaget Nya

A-laget?

Om du köpte Ericssonaktier för 100 000 kr för ca två år sedan är de värda 4 600 kr idag.

Om du i stället tyckte att teleoperatörsaktier var en bättre investering och köpte Song Networksaktier för 100 000 kr har du idag 791 kr kvar.

Om du var klok och för två år sedan gick på bolaget och köpte Åbro Original Starköl för 100 000 kr, drack ur dem, hade trevligt och idag går och pantar tomflaskorna så får du 6 741 kr.

Frågan är om det är därför grabbarna på torget kallas A-laget?

Centralbryggeriet den 23 februari 1923 att inge ansökan om att för Vimmerby bryggeris räkning få försälja maltdrycker i Hultsfred, vilket alltså betydde, att driften där, fränsett försvarsbrygd, skulle nedläggas. Samtidigt beslöt styrelsen att köpa samtliga tillgångar och skulder av Hultsfreds Bryggeriaktiebolag i likvidation.

Disponent Ström fick alltså sin försäljning betydligt utvidgad, och då hans provision plus bolagets ersättning till kontorsbiträdet uppgick till c:a 10.000 kronor per år, beslöts den 8 september 1923 att söka överenskomma med honom om fast lön jämte viss provision å nettovinsten. Den 17 november s. å. kunde verkställande direktören meddela styrelsen, att nytt kontrakt upprättats med disponent Ström, enligt vilket all försäljning av malt- och läskedrycker från bryggeriet skulle vara av CB:s tillverkning och ske för disponent Ströms egen räkning. Denne förhyrde t. v. Hultsfreds bryggeri av bolaget.

En undersökningskommission, som 1923 tillsattes för granskning av CB:s finansiella ställning, föreslog nedskrivande med c:a 30.000 kronor av bolagets då till 117.060 kronor bokförda aktier i Hultsfreds Bryggeriaktiebolag i likvidation "för att motsvara de värden CB kommer att från Hultsfred övertaga, efter gäldandet av likvidationskostnaderna". Nedskrivningen kunde enligt kommitterade ske medelst 11.000 kronor kvarstående vinstmedel i Hultsfred samt 19.000 kronor av bolagets årsvinst. Under det följande året vidtogos också vissa nedskrivningar av aktievärdet; likvidationen medförde en förlust på 46.300 kronor, som redan 1924 var avskriven.

Den 10 april 1924 gav styrelsen verkställande direktören i uppdrag att uppsäga kontraktet med disponent Ström angående såväl förhyrningen av Hultsfreds bryggeri som försäljningen av CB:s tillverkningar. Från den 1 oktober s. å. erhöll Ström i provision 3,5 öre pr återsänd tomflaska. Därefter var disponent Ström bunden vid CB:s intressen blott genom kontrakt för ett år i sänder. Under tiden hade ett nytt bolag av fru Ellen Hedenberg förvärvat äganderätten till Mariannelunds bryggeri, som moderniserats. I detta nya bolag hade disponent Ström en stor aktiepost. Då detta innebar risk för att han skulle finna sig föranlåten att tjäna det nya bryggeriets i stället för CB:s intressen, beslöts vid styrelsesammanträde den 22 april 1926 ge Ström rätt att på 10 år mot 1924 års villkor arrendera Hultsfreds bryggeri eller som disponent sköta det. Samtidigt skulle disponent Ströms 400 aktier i det nya Mariannelundsbolaget inköpas av CB. År 1927 erhöll källarmästare Litzén, Hultsfred, rätt att å hotellet utskänka maltdrycker utan samband med måltid, varigenom avsättningen i Hultsfred ökades. År 1932 bildades i Hultsfred ett halvkommunalt bolag för övertagande av hotellet och ölutskänknigen. I samband därmed inköpte CB de gamla hotellinventarierna för 21.000 kronor. Det nya bolaget fick mot 100 kronor per år hyra en del inventarier från CB:s förutvarande ölstugor, vilka det 1934 inköpte för 1.802:50 kronor.

År 1928 försälde direktör Hedenberg i Hultsfred den byggnad, nuvarande Bröderna Lindvalls möbelaffär, vari kontors- och avhämtningslokalerna för bryggeriet i Hultsfred dittills inrymts. CB ansåg priset vara för högt och uppträdde ej som köpare men lät i stället omändra dittillsvarande tappnings- och sköljningslokaler för 2.460 kronor, så att avhämtning och kontorsgöromål sköttes därifrån. Disponent Ström fick finna sig i en förhöjning av årshyran på 200 kronor. Personalen minskades successivt efter Vimmerbys övertagande av tillverkningen till nuvarande antal: 2 personer på kontoret, 2 utkörare med bil till landet, 1 utkörare med häst inom samhället 3 dagar i veckan. De övriga 3 dagarna arbetade den senare på lagret. Efter CB:s övertagande av rörelsen organiserade sig arbetarna i Hultsfred, som förut varit oorganiserade.

År 1929 uppskattade en värderingskommitté bolagets fastighet i Hultsfred till 52.000 kronor, maskinerna och inventarierna till 11.252 kronor.

Disponent Ström anhöll 1933 att bli löst från sitt kontrakt samt att CB måtte överta hans affär i Hultsfred. Då CB ej ville riskera, att disponent Ström bunde sig för en konkurrent, erbjöds han 3.000 kronor per år, tills kontraktet utlöpt, mot förbindelse att under 10 år ej konkurrera med bolaget. Transporterna till Hultsfred hade under de senaste åren oavbrutet ökats, men kostnaderna därför utjämnades, genom att ersättning för körning ej längre utgick till disponent Ström. I december 1933 slöts ett nytt avtal med honom, innebärande att han ej längre skulle tillverka läskedrycker utan i stället inköpa dem från CB, varav följde, att han ej heller hade att betala lokalhyra i fortsättningen. Han fick 5 öre per butelj för vad han sålde av bolagets tillverkningar. Det nya avtalet avsåg tiden 1 januari 1934 — 1 oktober 1936. Från disponent Ström övertog CB läskedrycksmaskiner, essenser m. m. till ett värde av 4.355:75 kronor samt en "Blitz"-lastbil för 5.000 kronor. Den senare var nödvändig för de genom avtalet ökade transporterna av läskedrycker och vatten. — I förbigående sagt, var disponent Ström den förste bilägaren i Hultsfred; hans första bil var en Ford.

Det nya hotellbolaget i Hultsfred hade svårighet att fullgöra sina betalningsskyldigheter, varför fastighetens ägare, källarmästare Litzén, år 1935 åter övertog hotellrörelsen med visst stöd av CB. I gengäld förpliktade han sig att föra endast dess tillverkningar. Samtidigt förpliktade sig CB att väsentligt inskränka sin försäljning genom avhämtning, om källarmästare Litzén finge begärda pilsnerrättigheter å hotellet, vilka myndigheterna också beviljade.

År 1936 ingicks ett nytt kontrakt med disponent Ström, gällande från 15 april 1936 till 1 oktober 1937. Han anställdes för denna tid som föreståndare för Hultsfreds bryggeri mot en ersättning av 1 öre för tombutelj på $\frac{1}{3}$ liter, 10 öre per 10-liters glasflaska samt 5 öre per 5-liters glasflaska. Bolaget inköpte samtidigt två Ström tillhöriga automobiler. År 1937 skedde genom kollektivavtal en lönejustering uppåt av arbetarnas i Hultsfred löner. Detta avtal uppsades av arbetarna fr. o. m. 1 oktober 1939. År 1938 utbyttes en lastbil i Hultsfred mot en ny med $2\frac{1}{2}$ tons lastförmåga; i mellanskillnad utbetalades 2.800 kronor. Bolaget gjorde försök att få ett upplag i Hultsfred, varigenom försvarsbrygden och den därmed förenade skatten skulle bortfalla, men myndigheterna ställde sig avvisande.

Enligt beslut å bolagsstämma den 6 december 1944 skulle disponent Ström, som var född 1881, pensioneras i samband med kvotavtal med Åbro bryggeri, varigenom konkurrensen mildrades. Samtliga hyres- och övriga avtal med honom uppsades till den 1 oktober 1945. Kort före detta datum avled han emellertid efter mer än 40 år i bolagets tjänst. Två döttrar till honom anställdes därefter på kontoret i Hultsfred.

Disponent Ström var en sällsport omtyckt sällskapsmänniska, glad och god, sångare och artist, och hade samtidigt skarp blick för affärer och stor arbetsförmåga. Utom föreståndarskapet för CB:s nederlag samt sin egen mineralvattenfabrik drev han också lantbruk, stort hönseri samt omfattande bilaffärer. Hans efterlevande maka erhåller pension från CB.

I samband med tomtregleringar i Hultsfred ha under det senaste årtiondet en del smärre justeringar av bolagets ägofigur ägt rum. Den 30 mars 1938 försålde O. Hedenbergs arvingar (Ellen Hedenberg, Gusten Hedenberg, Bertil Hedenberg, Ingeborg Hedenberg, Mauritz Hedenberg, Oskar Hedenberg och Ulla Hedenberg) det till tomt nr 2 i kvarteret Bryggeriet hörande området av stadsägan nr 45 = 46 kvm för 103:50 kronor till Aktiebolaget Nya Centralbryggeriet. Samma dag sålde bolaget det till tomt nr 4 i samma kvarter hörande området av stadsägan 110 = 250 kvm till fabrikör B. W. Olcén för 56:25 kronor. Den 7 juni s. å. sammanlades de ovan nämnda 146 kvm av stadsägan 45 med 3.834 kvm av stadsägan 110, allt tillhörigt Aktiebolaget Nya Centralbryggeriet, till tomt nr 2 i kvarteret Bryggaren. År 1946 lät styrelsen för c:a 4.000 kronor inreda garage och tomglaslager samt företaga vissa reparationer å fastigheten i Hultsfred. Under förutsättning, att rättigheter till avhämtning och försäljning genom upplag av pilsnerdricka beviljas, torde bolaget enligt styrelsebeslut den 5 december 1946 komma att avanmäla Hultsfred som skattepliktigt bryggeri.

C. VADSTENA BRYGGERI

av Sven Österman

Öl har säkerligen bryggts i den gamla stapelstaden Vadstena alltsedan konsten att framställa denna dryck blev känd i Norden.

I de gamla Birgittinerklostrens räkenskaper under medeltiden finner man, att humle odlades i egna humlegårdar. Under åren 1539—1570 hade klostrens alla gårdar, närmare 1.000 st., indragits till Kronan. Nunneklostrets räkenskaper visar inköp av såväl tysk som svensk humle och malt. Efter reduktionen, då klostren förde en tynande tillvaro, voro i brygghuset anställda 1 kvinnlig bryggare jämte 4 medhjälpare, varför munkar och även nunnor torde varit betydande ölkonsumenter. I de framgrävda ruinerna efter den brunna ekonomibyggnaden finns fortfarande brygghusugnen kvar.

Då stadens innevånare huvudsakligast voro hantverkare eller köpmän, som dessutom bedrev boskapsskötsel och jordbruk för husbehov, bryggde säkert varje gård sitt eget öl enligt tidens sed. Isynnerhet till de religiösa högtiderna var man säkerligen mån om att framställa ett gott öl och efter traditionsenlig ritual. Till husbehovsbryggare får man väl även räkna klostrens öltillverkning.

Med tanke på all den salta födan som ingick i det dagliga kosthållet under forna tider torde ölkonsumtionen varit avsevärd.

År 1848 randades emellertid bättre tider även för Vadstena vad öltillverkningen beträffar. Detta år startade nämligen Vadstena första och enda bryggeri i industriellt avseende och initiativtagaren var sadelmakaremästaren *Andreas Carlsson* från Jönköping.

I kvarteret Slottsvakten nr 1, 2, 3 och 5 vid Slottsgatan hade rådmannen och garveriäldermannen Johan Peter Röhman bedrivit garveri. Efter hans död fortsatte hans änka rörelsen några år. Av dennes sterbhus köpte sadelmakaremästare *Andreas Carlsson*, tillsammans med handlanden *J. G. Sandberg*, Vadstena, och lantbrukaren *C. Svensson*, Strå, fastigheten. I denna började år 1848, efter om- och tillbyggnad ett nytt bryggeri, benämnt

Vadstena

Den vita byggnaden i förgrunden är Vadstena bryggeri

Wadstena Ångbryggeri

med tillverkning och försäljning av de traditionella sorterna

Dubbelt öl, Enkelt öl och Svagdricka på fat och ankare.

Namnet ändrades efter några år till

Wadstena Bayerska Bryggeri

och i samband därmed övergick bryggeriet till tillverkning av bayerskt öl.

Att det vid bryggeriet tillverkade ölet har varit av en mycket hög kvalitet, därom vittnar tvenne brev från kaptenen och lantbrukaren Gust. Lallerstedt, återgivna här nedan:

"Till Wadstena Bayerska bryggeribolag.

Jag har behörigen bekommit det mig tillsända öl, hvarför jag får mycket tacka. Det var så godt, att jag väl fortfarande kommer att blifva Herrarnas kund, Är HHs öl alltid så godt, kan huru mycket som helst här afyttras. Kännare hafven sagt mig att det var av det aldra bästa öl de druckit i Sverige, och en och annan har trott det vara engelskt. Jag lyckönskar till en så god framgång och får härhos innesluta beloppet av HHs räkning 28:42.

Högaktningsfullt

Gust. Lallerstedt.

Stafsund d. 21 Nov. 1858."

Till Wadstena Bayerska Bryggeribolag,

Jag har behörigen bekommit det mig tillsända öl, hvarför jag får mycket godt tacka. Det var så godt, att jag väl fortfarande kommer att blifva Herrarnas kund. Är HHs öl alltid så godt, kan huru mycket som helst här afyttras. Kännare hafven sagt mig att det var av det aldra bästa öl de druckit i Sverige, och en och annan har trott det vara engelskt. Jag lyckönskar till en så god framgång och får härhos innesluta beloppet af HHs räkning 28 42.

Stafsund d. 21 Nov. 1858.

*Högaktningsfullt
Gust. Lallerstedt*

Faksimile av kapt. Lallerstedts brev

"S. T.

Under förutsättning att Wadstena ölet i år är lika godt som förlidet år, anhåller jag att med första få mig tillsända

50 hela och

100 halva bouteljer.

Glaset kan möjligen återsändas.

Högaktningsfullt

Gust. Lallerstedt.

Stockholm d. 31 Maj 1859."

År 1867 gjordes försök att ombilda företaget till aktiebolag. Detta har av någon anledning förmodligen ej visat sig fördelaktigt. Enligt notis i Wadstena läns tidning år 1868 har sadelmakare Carlsson återköpt bryggeriet för 35.000 kronor. Han ägde dessutom bryggerier i Jönköping (Krönleins Bryggeri) och i Växjö.

Genom giftermål med en av sadelmakaremästare Carlssons döttrar blev bankbokhållaren *Ernst Olof Regnstrand* år 1870 ägare till bryggeriet och drev han jämte sönerna Sven och Anders Regnstrand rörelsen tills Maspe-

*Bryggeribyggnaden på 1870-talet
(Överstykke av en gammal faktura)*

Lösa Bryggeriaktiebolag den 2/10 1916 övertog densamma, varigenom bryggeriet år 1921 kom att tillhöra Aktiebolaget Nya Centralbryggeriet, Linköping.

Från och med år 1933 ha bryggeriets tillverkningar successivt minskats och den 15/5 1947 upphörde all tillverkning och fastigheten försålde till Vadstena stad.

Nederlagsförsäljning bedrivs emellertid alltjämt i den forna bryggerifastigheten.

D. SKENINGE BRYGGERI

av Karl A. Olson

Skeninge bryggeri var på sin tid inrymt i en byggnad i nuvarande kvarteret Klosterkvarnen. Fastigheten kallas ännu i dagligt tal Bryggerigården och adressen är Pukebacksgatan 7.

Den siste, som skötte bryggningen här, var bryggmästare *Karl A. Olson*, som fortfarande är bosatt i Skeninge. När verksamheten började, har icke kunnat erhållas någon exakt uppgift om, men så mycket är säkert, att driften varit i gång några årtionden, när herr Olson kom till Skeninge år 1900. Tidigare hade fastigheten — en tre våningars träbyggnad — utnyttjats för kvarnrörelse, men vid sekelskiftet disponerades den av Skeninge Bryggeribolag med disponent Carl Petterson i ledningen.

Det var ett handbryggeri, berättar bryggmästare Olson, och någon maskinell utrustning att tala om fanns inte. Man hade en hästvandring för vattenuppföring och för att dra malkrossen. I samma hus hade inrymts mälteri med stöpkar o. dyl. samt brygghus med bryggpanna och mäsckar. Kylskeppet av järnplåt gick delvis ut över Skenaån. Vidare fanns jäskällare, svagdricksbod, torkkällare för maltet o. s. v. Lagerkällaren under fastigheten var murad av gråsten och mycket kall och präktig. Den finns ännu kvar som grund till den bostadsfastighet, som byggdes upp efter Bryggerigårdens brand 1921.

Här bryggdes svagdricka, lageröl och pilsner och vidare tillverkades vichyvatten och läskedrycker. Personalen uppgick till fyra man utom bryggmästaren, och vidare fanns det ett par sköljerskor med uppgift att skölja tomglas.

1905 utarrenderades rörelsen till Mjölby bryggeri, som då ägdes av bryggeriägare Walter Ungroth, vilken några år senare köpte Skeninge bryggeri. Under arrendetiden gjorde man endast svagdricka i Skeninge — övriga produkter skickades från Mjölby. Efter köpet upphörde även svagdrickstillverkningen, och Skeninge bryggeri blev endast tappstation och nederlag. Dryckerna kom från Mjölby i tunnor och tappades på flaskor i en gammal klosterkällare, som ännu i dag finns kvar under fastigheten Pukebacksgatan 4.

Som redan omnämnts brann Bryggerigården ned vid en häftig eldsvåda 1921, men tappningen hade upphört redan tidigare.

1927 övergick Mjölby bryggeri genom köp till Centralbryggeriet, och Skeninge bryggeri kan därför åtminstone indirekt sägas vara en av föregångarna till Centralbryggeriet.

Danskt öl tappas på svenska burkar

DANMARK
Mikael Gianuzzi

+45-33 320 102 mikael.gianuzzi@borsen.dk

Di

KÖPENHAMN

Det blir ur svensktillverkade burkar danskarna dricker sitt öl när försäljningen släpps fri senare denna månad. Rexam-fabriken i skånska Fosie, tidigare PLM, säljer varje år 300 miljoner burkar till danska bryggerier för 250 miljoner kronor.

”Vi hoppas på ytterligare order på 200 miljoner burkar till den danska marknaden”, säger Erik Höggårdh, VD på Rexam i Fosie.

Om cirka tre veckor, den 23 september, kommer det danska flaskmonopolet att brytas och öl på burk, dåseøl, att börja säljas i danska butiker. En av vinnarna på liberaliseringen är britiska embalagetillverkaren Rexam som köpte PLM 1999.

Redan i dag har den svenska fabriken de danska bryggerierna som kunder. 300 miljoner Rexam-tillverkade burkar med danskt öl säljs varje år på export.

”Hittills har vi fått extraorder på 10–20 miljoner burkar för in-

FOTO: ALLAN LUNDGREN

FRÅN SKÅNE:
PLM:s burkar ska säljas till danskarna.

hemskt danskt bruk. Slår burförsäljningen väl ut hoppas vi dock att det kan handla om 200 miljoner burkar per år”, säger Erik Höggårdh.

Bråk i flera år

Danskarna har förhalat försäljningsstarten av burköl gång efter annan och det politiska käbblet har pågått i nära tio år.

Utländska bryggerier har länge legat i startgroparna för att komma in på den danska marknaden.

Giganten Carlsberg, med en andel på 70 procent av marknaden, är den lokala aktör som väntas drabbas hårdast när konkurrensen ökar och till exempel holländska Heineken kliver in. Heineken har redan lierat sig med danska Carlsbergkonkurrenten Bryggerigruppen som ska förpacka det Hollandstillverkade ölet i burk för den danska marknaden.

Bryggerigruppen har ett långtgående samarbete med svenska Spendrups och norska Hansa Borg. □

☉ Till sist...

Norskt öl lockar norrmän till Sverige

Halva priset på norskt öl – då får du resa till Sverige. Hittills i år har 27 000 liter av det norska ölet Borg Sommeröl sålts. I Strömstad. En rejäl upprykning mot förra årets 12 000 liter. Norska ölälskare vallfärdar nämligen över Svinesundsbron för att köpa sitt eget öl, till halva priset mot hemma i Oslo. För 50 svenska kronor får de sex flaskor i Strömstad. I Norge kostar samma sex-pack hundra kronor.

Vid sjutiden varje morgon är det febril verksamhet i Hansa Borg Bryggeriers lokaler i utkanten av Oslo. Lastbilarna står på rad redo att ta emot fullastade pallar med öl. Men ölfalskorna ska inte ut till de norska butikerna utan till de gigantiska lågprisvaruhusen som vuxit upp på andra sidan gränsen.

Lastbil efter lastbil rullar över Svinesundsbron och efter en del pappersbestyr hos tullen är det fritt fram att lasta av i Strömstad. Där står redan hundratals norrmän.

– Att en sådan här idiotisk trafik får hålla på visar ju att något är totalt fel med den norska alkoholpolitiken och dess höga avgifter, säger oslobon Reulf Henriksen till den norska tidningen Aftenposten.

Även om Sommerölet slår försäljningsrekord har den ännu inte hittat till svenska struppar. Hos oss är det fortfarande Pripps, Spendrup och Tuborg som gäller, hävdar köpmännen i Strömstad.

FREDRIC KARÉN